

UZNIČKI DANI BL. KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA (1)

Brojne i široj javnosti nepoznate zgode iz svagdašnjeg života bl. kardinala Alojzija Stepinca u suđanju u zagrebačkome istražnom zatvoru i kaznionici u Lepoglavi te u kućnome privatoru u Krašiću svjedoče o njegovu duhovnom bogatstvu i svrstavaju ga u hrvatske velikane. Donosimo ih u ovome feljtonu kako ih je zabilježio sâm nadbiskup u spisu »Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom« i onodobni krašički župnik Josip Vraneković u svojem »Dnevniku«.

Stipan Bunjevac

— Svaki je svetac, blaženik i sluga Božji neiscrpljivo vrelo, primjer i uzor katoličkom vjerniku u njegovu nastojanju da postojano i svjedočki slijedi kršćanski način razmišljanja i življenu u svom ovozemaljskome hodu. Među brojnim primjerima hrvatskim je katolicima posebice blizak zagrebački nadbiskup, kardinal bl. Alojzije Stepinac, ne samo zbog činjenice što potječe iz čestite i uzorne hrvatske obitelji nego i zbog toga što je u teškim povijesnim okolnostima neustrašivo i po cijenu vlastite žrtve stao u obranu svojega naroda i Crkve. U svim je životnim razdobljima ostao vjeran Kristovu nauku, pa i u danima uzništva, o čemu najiscrpnije svjedoči sâm nadbiskup u napisu »Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom« i »Dnevnik« onodobnog župnika u Krašiću Josipa Vranekovića. Obadva su vredno objavljena u knjizi »Josip Vraneković - Dnevnik, Život u Krašiću zasluženog nadbiskupa i kardinala Alojzija Stepinca«, koju je priredio dr. Juraj Batelja (izd. Postulatura bl. Alojzija Stepinca, Zagreb, 2006). Svi se citati u ovome feljtonu navode iz te knjige.

»Tražili na sve strane lažne svjedoke«

Na početku je potrebno istaknuti da je nadbiskup bio potpuno svjestan što mu se spremi i koji su bili ciljevi novih komunističkih vlasti, što se vidi iz njegova vlastoručno napisanog osvrta »Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom«:

»Ja sam dne 18. IX. 1946. drugi put uhapšen, da me komunistička vlada može izvesti pred sud i maknuti s moga položaja kao predstavnika Zagrebačke nadbiskupije i predsjednika biskupske konferencije.

Nakon što je bila u crkvama pročitana biskupska poslanica kojom su svemu narodu otkrivene nasilne mjere komunističke vladavine (u rujnu 1945) tajna je policija, Ozna, dan i noć stražarila pred nadbiskupskom palačom u Zagrebu da me živčano slomi ili prisili da pobegnem iz Zagreba. To bi im bilo najmilije, da bi mogli reći pred narodom da sam pobjegao jer se osjećam krimiv. Ja dakako toga nisam smio učiniti jer bi moj bijeg bez sumnje teško djelovao na katolike u našoj zemlji koji su dobro znali da su sve optužbe Komunističke partije protiv mene bez temelja i da me se želi maknuti samo zbog toga što smetam provođenju planova komunizma u našoj domovini.

U međuvremenu je vlada izdala analog za spremanje procesa protiv mene. Prekopali su sve državne arhive da nađu dokumenata protiv mene, tražili na sve strane lažne svjedoke, krivotvorili dokumente, i kad su mislili da je sve spremno, rano ujutro 18. IX. provalili su u pet i pol sati u nadbiskupsku palaču da me odvedu.«

U nastavku nadbiskup Stepinac podrobnije opisuje uhićenje i odvođenje u zagrebački zatvor:

»Ja sam se u tom času nalazio u kapeli spremajući se za svetu misu. Sluga, na kojeg su našli, prestrašio se i došao po mene u kapelu da malo izadem van, ne rekavši mi tko je vani. Kad sam izšao, našao sam na hodniku trojicu ljudi: jednog časnika od Ozne i drugu dvojicu, od kojih mi je jedan pročitao spis koji je sadržavao analog za moje hapšenje. Protestirao sam protiv nasilja, a onda pokupio nešto stvari i pošao s njima u zatvor. Na hodniku i u dvorištu bili su ponamještani organi milicije na sve strane, da ne bi tko što poduzeo u moju korist.

Uskraćivanje odgovora i odbijanje branitelja

Kad su me doveli u zatvor, stavili su me u jednu malu ćeliju odakle je onemogućen svaki pogled na grad. Oduzeli su mi neke moje stvari, zapitali koje jezike govorim (da se ne bi kada mogao sporazumjeti s kojim strancem bez njihova tumača), onda zaključali ćeliju i predali ključ jednome oficiru koji mi je lično donosio hranu, da se onemogući bilo kakova veza s kojim mimo njihove volje.«

Zanimljiva su i nadbiskupova razmišljanja o komunističkim sudovima, zbog čega, kao što je poznato, nije htio odgovarati na pitanja ni u istražnome zatvoru niti kasnije na sudskome procesu:

»Nakon dva dana počelo je preslušavanje uz vođenje zapisnika. Pritom se izmijenilo nekoliko ljudi. Tko pozna komunističko sudovanje, taj znade vrlo dobro da je na komunističkom судu svaka obrana iluzorna jer, kako je rekao jedan od njihovih prvaka, 'nema čovjeka u našoj zemlji kojega mi nismo u stanju izvesti pred sud i osudit!' (...) Imajući to u vidu, odlučio sam od početka uskratiti svaki odgovor i tako sam učinio.

Na svako pitanje bio je moj odgovor isti: 'Uskraćujem odgovor.' To ih je silno razbjesnilo i uznemirilo. Jedan me je od istražitelja končno upravo molio: 'Dajte, dajte govorite pa će vam se vjerovati!' Kad to nije uspjelo, počeo se jedan drugi groziti: 'Ali ćete govoriti na sudu kad dođe narod.' Taj 'narod' su plaćeni propali ljudi koji su u pravim danima išli od jedne rasprave do druge i prema nalogu vikali na sudu: 'Živio pravedni narodni sud!' Zato sam na grožnju odgovorio:

»Smetam provođenju planova komunizma u našoj domovini!«

● Nadbiskup Alojzije Stepinac sa štikenicima Nadbiskupskoga konvika g. 1942.

'Neću govoriti niti na sudu, osim što budem smatrao za dobro.' Tako sam i učinio.

Kad je završen takozvani istražni postupak, pozvao me je sudac dr. Vimpulšek pred sebe i rekao: 'Protiv vas je državni tužilac podnio tužbu. Možete si birati odvjetnika.' Moj odgovor je glasio: 'Odbijam branitelja.' Ponovio sam zapravo isto što sam dao u zapisnik: 'Na sudu, koji ima samo da izvrši nalog Komunističke partije, neću da se branim.' Na to su mi dali dva odvjetnika.«

Boljševici autori lažne fotografije?

Slijedeći dio nadbiskupovih sjećanja potresno je svjedočenje o komunističkom povijesnom razdoblju i prevladavajućem ozračju u javnosti u kojem su pojedinac, njego-

vo dostojanstvo i prava bili potpuno beznačajni:

»Sam proces je već prilično poznat u svijetu. Da su falsificirali stanovačne dokumente da me mogu lakše osuditi, to je apsolutno sigurno. Da li su i ruski boljševici imali kod toga posla indirektno, ne znam, ali je prilično vjerojatno, napose kad se sjetim one lažne fotografije gdje ja u svojstvu vojnog vikara prisustvujem odlasku hrvatskih mornara na Crno more, a uz mene legat Porin, mons. Marcone i moj posrednički biskup mons. Lach. (...) Sav proces bio je pripreman mjesecima s najvećom pomnjom. Sve je bilo učinjeno u vidu da mi klonu živci: dvorana posebno opremljena, brojni strani novinari, razni fotografi, karikaturisti, najavljeni publiku da izvikuje parole prema želji Komunističke partije, bezbrojni stražari i tajni agenti itd. Najveću su pomnju upotrijebili da ne bih ja bilo s kime kroz to vrijeme izmijenio ma i jednu riječ ili samo pogled. (...) Konačno je pala osuda na 16 godina prisilnog rada i pet godina gubitka građanskih i političkih prava. Ostao sam iza osude još tjedan dana u Zagrebu.«

U Lepoglavu pod »mitraljezima«

Slijedi potom opis odlaska iz zagrebačkog zatvora u kaznionicu u Lepoglavu, u kojemu je zanimljivo ponašanje predstavnika »narodne vlasti«, tj. agenata i policajaca:

»Spremio sam svoje stvari i čekao kao čas odlaska. Konačno je došao

● Nadbiskup je od samoga početka bio svjestan ishoda montiranog mu sudskog procesa

»Nakon dva dana počelo je preslušavanje uz vođenje zapisnika. Pritom se izmijenilo nekoliko ljudi. Tko pozna komunističko sudovanje, taj znade vrlo dobro da je na komunističkom судu svaka obrana iluzorna jer, kako je rekao jedan od njihovih prvaka, 'nema čovjeka u našoj zemlji, kojega mi nismo u stanju izvesti pred sud i osudit!'«

po mene drugi činovnik Ozne. Sišao sam u dvorište u njegovoj pratnji. Tu se nalazio elegantan auto u kom su sprijeda sjedili šofer i jedan agent. Iza njih sjedila su druga dva tajna agenta. Iza njih stavlili su mene i kraj mene je sjeo onaj službenik Ozne. Krenuli smo iz dvorišta zatvora. Neki su građani ipak nekako saznali da se nešto spremi glede mene, pa je na pločniku stajao jedan red ljudi da vide tko izlazi. Ne znam da li su me opazili jer je već pred mojim autom čekao jedan mali auto policije s jednim oficirom milicije i dva agenta. Zatim je došao naš auto, a odmah iza nas jedan auto s odredom milicionara s mitraljezima. Vozili smo brzo kroz grad i pošli prema istoku, ali ipak drugim smjerom nego se obično ide u Lepoglavu. Razlog je očito bio taj da se zamete svaki trag kuda prolazimo da ne bi eventualno bio izvršen kakav napad na koga, u cilju moga oslobođenja ili što drugo, premda na to nitko nije ni pomislio. Čim smo krenuli i prošli prvu ulicu, agenti su otvorili radio na autu i radiomuzika svirala je cijelim putem sve do Lepoglave. Izvadili su cigarete i nudili me cigaretama. Na licu im se čitalo da su zadovoljni. Imao sam dojam da smatraju da je Katolička Crkva u Jugoslaviji 'likvidirana' mojom osudom i odvođenjem u zatvor. Bili su, rekao bih, posve sigurni da će najmanje nakon par tjedana, ako ne danas, ponizno zamoliti vladu za pomilovanje. Čim to učinim, onda će Komunistička partija diktirati uvjete za moje pomilovanje, i kad ih prihvatom, onda će Katolička Crkva poslušno vršiti ono što će naređivati Komunistička partija. Tako su si po prilici oni zamislili situaciju.

To je valjda bio i razlog zašto su u pravim danima nastojali biti sa mnom dosta ljubazni. No, jedan razlog dosta učitog postupka prvih dana bio je bez sumnje i javno mišljenje u svijetu, koliko sam mogao naslutiti.«

NASTAVLJA SE

UZNIČKI DANI BL. KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA (2)

Brojne i široj javnosti nepoznate zgode iz svagdašnjeg života bl. kardinala Alojzija Stepinca u sužanjstvu u zagrebačkome istražnom zatvoru i kaznionici u Lepoglavi te u kućnome pritvoru u Krašiću svjedoče o njegovu duhovnom bogatstvu i sruštavaju ga u hrvatske velikane. Donosimo ih u ovome fejltonu kako ih je zabilježio sam nadbiskup u spisu »Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom« i onodobni krašički župnik Josip Vraneković u svojem »Dnevniku«.

Priredio: Stipan Bunjevac

— Nakon što su komunističke vlasti 19. listopada 1946. prebacile nadbiskupa Stepinca u kaznionicu u Lepoglavlju, nije prošlo puno vremena i on je bio izložen raznovrsnim pritiscima, ponudama i ucjenama koji je jedini cilj bio - »slomiti« ga u njegovim stavovima.

Otvoreno o svim nepravdama

Prva mu je po jednomame ričkom novinaru stigla od samoga Josipa Broza Tita: »Slutio sam da se nešto zbiva u mojoj slučaju. I tako je jednog dana došao k meni Amerikanac Sulzberger, s kojim sam prvi put dulje razgovarao, i koji je taj razgovor iznio u 'New York Timesu'. Od njega sam saznao da je bio kod maršala Tita, i da me on kani putiti na slobodu, ali da neću moći vršiti svoje funkcije. Ja sam svome posjetniku odgovorio da me maršal može silom držati u zatvoru, ali da na g. maršala ni najmanje ne spada skidati ili postavljati katoličke biskupe. To pravo pripada samo Svetome Ocu i nikome drugome, i ako je potrebno, spremam sam i dalje ostati u zatvoru.«

Nakon tog odrješitog odgovora uslijedili su i drugi posjeti, među kojima nadbiskup ističe nekoliko

državnih dužnosnika: »Nije prošlo dugo vremena, došli su novi posjeti. Među njima je svakako bio najznačajniji onaj kada je došao jedan Amerikanac, već se ne sjećam imena, ali je bio od 'Associated Pressa', pratilo ga je

nekoliko vladinih izaslanika. Izvadio je čitav niz pitanja na nekoliko araka. Pitanja su bila tako postavljena da je bilo očito da vlada želi još jednom čuti moje zahtjeve, i ja sam bez ikakva sustezanja otvoreno i jasno iznio nepravde počinjene prema Katoličkoj Crkvi i stanovište Crkve u pitanju braka, škole, štampe, odgoja mladeži, Karitasa itd. Rekao sam da ja nisam vlastan igrati se interesima Katoličke Crkve, i kome je stalo do iskrenog sporazuma, taj znade da se mora obratiti na Svetu Stolicu. Poznato je, pak, da komunizam ništa toliko ne mrzi kao Svetu Stolicu, taj simbol snage i jedinstva svih katolika svijeta. Zato oni bijesni napadaji na Svetoga Oca po svim komunističkim državama.«

»Umrijeti, ali popustiti ne!«

Lepoglavski uznički dani, mjeseci i godine su prolazili a nadbiskup je i dalje ostao miran i nepokolebljiv: »Već je nastupila bila jesen 1951. godine i ja sam bio ušao u šestu godinu moga tamovanja. Svi su pokušali da me pridobiju izjalovili i nije bilo nade da bih ja predavao molbu za pomilovanje. Ipak su vlastodršci učinili još jedan pokušaj. Jednog dana došao je opet k meni

»Jednog dana došao je k meni Amerikanac Sulzberger, s kojim sam prvi put dulje razgovarao, i koji je taj razgovor iznio u 'New York Timesu'. Od njega sam saznao da je bio kod maršala Tita i da me on kani pustiti na slobodu, ali da neću moći vršiti svoje funkcije. Ja sam svome posjetniku odgovorio da me maršal može silom držati u zatvoru, ali da na g. maršala ni najmanje ne spada skidati ili postavljati katoličke biskupe. To pravo pripada samo Svetome Ocu i nikome drugome, i ako je potrebno, spremam sam i dalje ostati u zatvoru.«

Nadbiskup
Stepinac u pratinji
zatvorskoga
čuvara ulazi u
svoju ćeliju u
leoglavskom
zatvoru

komesar. Tko pozna strukturu Komunističke partije, taj znade vrlo dobro da tam odlučuje samo jedan - Centralni komitet Komunističke partije! Svi drugi samo su poslušni izvršioci naloga. Zato mi je bilo teško odgonetnuti u čije je ime komesar došao i što želi svojim pitanjima. Nakon uobičajenog pitanja kako sam, kakva je hrana, što mislim sada, reče: 'Pa zar se ne bi moglo ipak nešto učiniti da dođe do neke suradnje između države i Crkve?' Odgovorio sam mu da sam ja svoje već rekao i tome nemam što doda-

su posrijedi najsvetiji interesi Katoličke Crkve, nanovo sam odlučio umrijeti, ali popustiti ne!«

Kraljevski odjeljak komunizma

Najviši državni dužnosnik koji je osobno posjetio nadbiskupa u la-poglavskoj kaznionici bio je onodobni pomoćnik ministra unutarnjih poslova:

»I tako se moje tamovanje nastavilo dalje. Međutim, već nakon tri tjedna evo iznenada k meni up-

koji idu na uvjetnu slobodu moraju u svoj rodni kraj, i vi ćete prema tomu u vaše rodno mjesto Krašić. Međutim, kako sam čuo, taj zakon uopće nije postojao nego su ga donijeli ad hoc da mene ne moraju pustiti u Zagreb, mjesto moga stalnog boravka.

U dalnjem razgovoru stavio mi je prijedlog da bih se nastanio u dvoru bivšeg vlastelina Turkovića. Već sam iz tog video koliko vrijedi taj zakon jer taj dvorac nije na području župe Krašić nego župe Pribić. Ja bih u tom dvoru bio potpuno

odsječen od svih ljudi, jer je dvorac posve osamljen. A to su oni i željeli, jer im kontakt ljudi sa mnom nije nimalo po volji. Stoga sam pomoćniku ministra odmah odgovorio: 'Ja u taj dvorac ne idem, već želim na župni

dvor, ako moram tamo, da imam priruci crkvu i svećenika.' Na župnom dvoru su časne sestre, pa neće biti mesta', nastavi pomoćnik. 'Tomu je lako pomoći. Časne sestre', rekoh mu, 'imadu u Krašiću svoju kuću koju sam i ja pomogao kupiti, a vi ste je komunisti naprsto oteli kao da se ne zna čija je. Vratite tu kuću sestrama i ja imam dosta mesta na župnom dvoru.' Odgovorio je da će izvidjeti i tako smo se rastali. Drugi dan popodne došao je opet i nanošao sam bio pozvan u upravu. Rekao mi je da će na župni dvor u Krašić, a da je kuća časnih sestara sitnica, i da se to može lako riješiti. Oni će lako vratiti kuću.«

I tako je započela internacija...

Prije odlaska iz leoglavske kaznionice nadbiskup je bio stavljen pred gotov čin: organizirana mu je svojevrsna konferencija za tisak za koju nije uopće znao niti mu je ona bila najavljenja. No, on je jako dobro osjetio čemu je ona trebala poslužiti:

»Odgovorio sam mu da ja ne želim imati posla s novinarama... Bilo je očito da ih je samo ministarstvo naručilo da se preko novina barem nekako izvuku iz neprilike što su mene moralni pustiti iz zatvo-

ra. Ja sam ponovno odbio razgovor... Vidjevši da se ne možemo složiti ni u čemu, zaključio je pomoćnik ministra razgovor i pozvao me da spremim svoje stvari i da krenehemo na put u moje rodno mjesto. Kad sam bio gotov, čekao me već pred vratima tamnica auto iz ministarstva. Naprijed je sjedio šofer i jedan činovnik, aiza njih sam sjeo ja i delegat ministarstva unutarnjih poslova. Iza nas je slijedio još jedan auto s mojim stvarima i činovnikom uprave kaznionice. Naravno da nismo išli kroz Zagreb, nego smo blizu Zagreba skrenuli jednom pokrajnjom cestom prema mome rodnom mjestu kamo smo stigli oko devet sati u noći. Ja sam se iskrcao, a oni su se vratili natrag.

Vijest je već bila prodrla na sve strane, i drugo jutro, dok sam služio misu, bila je sakristija crkve već puna stranih novinara.

Kako se nisu dali otjerati a da im ne reknem koju riječ, a s druge strane su već novinari iz Lepoglave iznijeli u štampi neke stvari, makar sam im rekao da ne želim ni slova iznijeti za novine, a oni su povrh toga donijeli netočan izvještaj, to sam se upustio u kratak razgovor sa stranim novinarima i objasnio im neke stvari, da ne bude nikakve sumnje o stavu Crkve i mom ličnom stavu, kao da sam popustio u obrani prava Katoličke crkve.

I tako je započela moja internacija u mom rodnom mjestu koju je Tito okrstio mojom 'potpunom slobodom'.«

Pedeset i šest otisaka prstiju

Petoga prosinca 1951. završeni su leoglavski uznički dani zagrebačkog nadbiskupa, o kojima je između ostalog kasnije zapisao: »Ljudi su u komunističkim zatvorima ili logorima podvrgnuti bez prestanka strašnom duševnom pritisku, koji ne može pravo shvatiti nitko tko nije prošao kroz strahote njihova postupka. Nikada neću zaboraviti, kad sam morao dati pedeset i šest otisaka prstiju, jer da to treba policija; nikada neću zaboraviti kad bi mi kod zuba jedan stražar gledao u usta da mi ne bi zubar stavio kakvu cedulju u usta, a drugi stražar iza led a pazio na mene, a katkada još posebni komesar sa strane, da ne bih dao kakav znak; nikada neću zaboraviti kako su znali kad bih dobio nešto hrane na dar od svojih (premda je hrana za mene bila dobra u kaznionici), kako su znali isjeći na komade meso, kruh, svaki i najsitniji kolačić, jabeuke, zgnječiti limune, da ne bi možda bila gdjegod kakva riječ napisana za mene; nikada neću zaboraviti kako su se robijaši morali okretati prema zidu i ruke stavljati na led, kad bih ja išao do kupaonice ili k zubar, da ne bi jedan drugome dali kakav znak;... nikada neću zaboraviti razgovora kod posjeta kad bi jedan agent pisao svaku riječ, a drugi komesar pazio na mene ili posjetioca, da ne bi dali ma i najmanji znak okom, nogom ili rukom.«

NASTAVLJA SE

UZNIČKI DANI BL. KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA (3)

Brojne i široj javnosti nepoznate zgodbe iz svagdašnjeg života bl. kardinala Alojzija Stepinca u sužanjstvu u zagrebačko me istražnom zatvoru i kaznionici u Lepoglavi te u kućno me pritvoru u Krašiću svjedoče o njegovu duhovnom bogatstvu i svrstanju ga u hrvatske velikane. Donosimo ih u ovome felitonu kako ih je zabilježio sam nadbiskup u spisu: »Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom i onodobni krašićki župnik Josip Vraneković u svojem »Dnevniku«.

Priredio: Stipan Bunjevac

— Krašićki župnik Josip Vraneković opisao je u svom »Dnevniku« sam dolazak nadbiskupa Alojzija Stepinca u Krašić 5. prosinca 1951:

»Čistili smo kuću i crkvu. Dan mi se činio silno dugim. Vrijeme polako odmicalo, jer smo neprestano isčekivali kada će se pojavit. Mislimo smo da će sigurno predvečer doći, tako da ne bude odmah zabuna među narodom. Spustio se i mrok - nitko ne dolazi. Prošlo je osam sati navečer, pa kažem sestrama neka ostave kuhinju, podu gore u sobu i na počinak, a ja ču dolje u kancelariji čekati ako skoro dođu. Čekam tu - molim, a misao mi samo na njega stalno se obraća - i upravo mi se na momente pričinja kao da je sve to samo san. Najednom čujem silno lutanje po stepecnicama. Sestre istrčale dolje, naglo otvorile vrata s povikom: 'Tu su!' - Od uzbudjenja nije se čula ni jedna druga riječ. Skočim brzo i pogledam kroz prozor na stubama van i opazim dva elegantna automobila koji su osvijetlili sav prostor oko kuće i preuzvišeni već izišao iz auta. Opatim ga. Bio je blijed, u licu malo slab, izmučen... Otvorim brzo vrata i ni sam ne znam kako sam se našao pred njim na koljenima, poljubio mu ruku izgovorivši: 'Dobro nam došli!' Sestre me slijedile... uđu u kuću - uvedem ih u kancelariju. Pratili ga pomoćnik Ministarstva unutarnjih poslova i činovnik uprave iz Lepoglave. Šoferi unesu u sobu dva velika kofera s knjigama i ostalim stvarima preuzvišenoga.

Hvala Bogu, izdržali smo!

»Pozdravi se sa svima. Pomoćnik ministra pokazivao je veselo lice... dosta simpatičan, dok ovaj drugi nije mogao prikriti zelenilo i bijes na licu. Vidim da želete što prije otići, pa potiho pitam preuzvišenog bi li ih ponudio čašom vina.

»Samo dajte! - Kroz to vrijeme gledam kako mu izraz lica prima sve više vedrine, hoda amo-tamo po sobi, pita: 'Jeste li me se nadali, kako ste, tko je u kući, je li teško?' - sve kao da pratilaca i nema više uz nas. Pitam ga, kako on - zdravlje... - 'A, dobro. Tu smo. Prošlo je mnogo toga, ali hvala Bogu izdržali smo.'

Sjednemo za stol. Dva puta se kucnemo - zaželete mu sretan ostanak, pozdrave se i odu. Otišli - a on među nama!«

Vranekovićev opis nadbiskupovog susreta s domaćim vjernicima, njegovim Krašićancima, u crkvi pravoga dana sužanjstva, pokazuje koliko je hrvatski puk suočjeo s njime i proživiljavao zajedno s njime sve njegove patnje:

»Došao je ovamo kao običan svećenik: crna reverenda, obični kaput i šešir. Nikakvog vanjskog biskupskog znaka nije imao na sebi. Među odijelom imao je tek

'soli Deo' (izraz za okruglu biskupsku kapicu, op. S. B.). Ujutro u 6 sati pratim ga prvi put u crkvu. Kolikog li začuđenja u naoruđu kad ga opazi da stupa pred oltar i tu na klecalu kleći za vrijeme moje mise. Svijet plače čim ga je ugledao. Molitva se po crkvi čuje više nego obično, jer moleći kroz suze, šapat molitve je jači - glasniji. Lijepo adventske pjesme danas se pjevaju s posebnim zanosom. Ljudi se u zadnjem dijelu crkve podižu na noge da ga bolje vide, a on oborio glavu i moli... Sav je narod ostao kod njegove sv. mise.«

»Ja iz ove zemlje ne idem!«

Nakon mise nadbiskup je prisao na kratki razgovor u sakristiji s nekoliko američkih, engleskih i francuskih novinara, među kojima je bio i njihov kolega iz jugoslavenskog »Tanjuga«:

»Pitaju ga: 'Kako se sada osjećate?' - On odgovara: 'Ovdje jednako kao i tamo (u Lepoglavi)... Meni je svejedno gdje sam, da li u Lepoglavi, Krašiću ili Zagrebu, jer gdje god

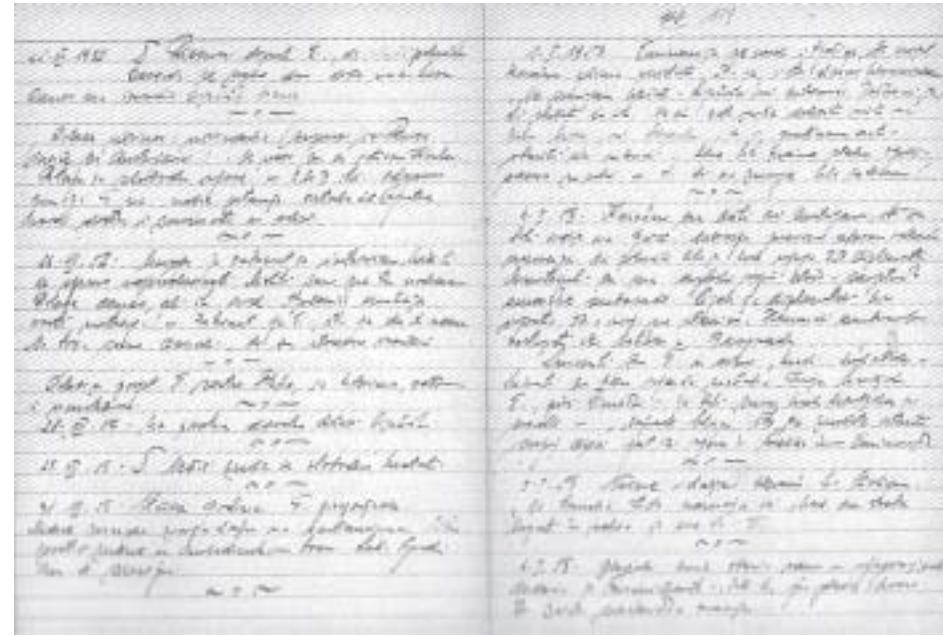
»*Pitali ga spomenuti novinari: 'Nadate li se da će vas pustiti iz Jugoslavije, da odete u Rim i kamo drugamo ili možda da vam naredite da otiđete?' - 'Ja iz ove zemlje ne idem. Oni me neće prisiliti da odem, jedino, dakako, ako me silom strpaju u avion i prebace preko granice. Smatram svojom dužnošću da u ovim teškim danima ostanem sa svojim narodom i svećenstvom.«*

bio da bio, tu vršim svoju dužnost.«

Američki novinar pita: 'A koja je to vaša dužnost što je ovdje nalažujete?' On odgovori: 'Trpjeli i raditi za Katoličku Crkvu.' Pitanje: 'Da li ste tražili da vas puste?' Odgovor: 'Nikada to nisam tražio.' 'A zašto?' - 'Jer se osjećam nevinim. Ja nisam ništa učinio protiv ove države.'

»Što sudite, hoće li doći do zbljenja i uređenja odnosa između Crkve i države? - 'Mi smo uvijek za sporazum sa državom, ali samo

»Svijet plače čim ga je ugledao!«

● Vraneković je ispisao pet bilježnica o svakodnevici nadbiskupa Stepinca u Krašiću

pod uvjetom da se priznaju njezina osnovna prava na škole, brak, štampu, karatis i dr. Od ovih principa ne odstupamo nikada, makar uz cijenu života.'

»Što kažete na to da vas nazivaju bivši zagrebački nadbiskup? - 'Nikada nisam ni želio, ni tražio

danim ostanem sa svojim narodom i svećenstvom.«

Znakovita smjena krašićke milicije

Neizmjerna je bila, razumije se, i radost nekolicine biskupijskih i redovničkih svećenika koji su se susreli s njim:

»Veseli oni - veseo on kad su se ugledali - nakon tolikih godina! Kranjčić (dr. Stjepan, tadašnji prognanik iz Zagreba kod redovnica

u Hrvatskome Leskovcu, op. S. B.) je na izlasku iz sobe - na hodniku i u kuhinji u onom zanosu skakao do stropa, ponavljajući veselo i glasno, upravo kao maleno dijete: 'Vidio sam ga, video sam ga. On je tu...'«

Znakovita je i Vranekovićeva kratka bilješka o tim prvim danima:

»Prilikom dolaska preuzvišeno-ga sva je milicija smijenjena u Krašiću. Jednako je smijenjen i šef pošte u Jastrebarskom.«

Iako je znao da je pod budnom paskom komunističkih vlasti, nadbiskup nije gubio smisao za humor:

»Kad ga ono 6. XII. pitali u sakristiji novinari: 'A kakav je sada vaš položaj ovdje, što ćete ovdje raditi?' - on je nasmijano odgovorio: 'Evo, tu je župnik, a ja sam kapelan.' - Svi su se od srca toj primjedbi s pravom nasmijali. S jedne strane izbjiga i iz tih riječi njegova velika poniznost, a s druge strane krasna ironija vis-avis (nasuprot, op. S. B.) onih, koji su ga stavili u ovakav položaj.«

Slijedeće kratke zabilješke također govore o tim teškim nametnutim uvjetima:

»Dolazi mi novi komandir milicije i usmeno priopćio da ne smijemo primati nikavu hranu i pomoći od ljudi... Milicija brani stranim župljima dolazak u našu crkvu. Svijet se probija po okolnim stazama i po polju... Za Božić i Novu godinu primio je mnogo pisama i čestitaka iz cijelog svijeta. 'Žalim što ne mogu odgovoriti nikome. Poštom se njihovom neću služiti. Oni su kadri svašta podmetnuti i izvrnuti u listu...' Dolazi mi novi komandir milicije i predlaže da bismo uveli tele-

fon u kuću. - Ja odbijem... Preuzvijeni isto tako. 'Barem lokalni', kaže komandir, 'tako da možete uvijek javiti ako što treba. Tu mogu doći svakavli ljudi. Mi dr. Stepinca moramo čuvati... Odbili smo. Lako bi oni u slušalicu ili gdje u kuću stavili kakav sitni aparat i tako kontrolirali i slušali sve u kući!«

»Zato što je Stepinac po rodu!«

Vranekovićevi reci zapisani 5. siječnja 1952. osvjetljavaju svu veličinu u malenosti hrvatskoga Blaženika:

»Kako je skroman i jednostavan! Donijeli mu iz Zagreba namještaj za sobu i posteljinu - sve što je potrebno i dolično za nj, ali se opirao govoreci: 'Vozite to natrag. Što će mi to? Čemu taj tepih na podu? Što će mi te mekane jastučnice? Dajte mi onu moju iz Lepoglave... Sve rublje, odijelo i cipele, do najnužnijega podijelio je sirotinji. Bolje je podijelio, a slabije - poderano i pokrpano - zadržao za sebe.«

Koliki je ugled zbog ustrajnosti u pravdi i istini uživao ne samo u Hrvatskoj nego i u svijetu, razvidno je i iz riječi o. Ivana Kukule, isusovca iz Zagreba, koji je jednom prigodom posjetio nadbiskupa:

»O. Kukula priča zgodu iz jedne audijencije kad su nedavno Hrvati bili kod Svetog Oca: Neki naš zapita Svetog Oca iskreno i djetinjski upravo: 'Kada će naš preuzvišeni nadbiskup biti (imenovan) kardinalom?' - Sveti Otac se najprije počaje kao da ne čuje to pitanje. Ideobilazi dalje od jednog do drugog, a onda se iznenada natrag okreće, pa s veselim smiješkom kaže: 'Nemate kardinala, ali imate sveca.'«

Nadbiskup je bio svjestan da je i cijela njegova obitelj moralna trpjeti i nositi križ zajedno s njime:

»Sestra preuzvišenoga Štefanija javlja da joj je sin na umoru u KPD-u u Nišu. 'Znam i ne varam se zašto trpi. Što sve nije podnjo prije vojske. Skočio je u bunar da spasi goli život, izboli ga noževima, izbacili iz škole... i sada umire, a sve zato što je Stepinac po rodu!«

NASTAVLJA SE

Josip Vraneković - uzdanica zatočenog kardinala

Svećenik zagrebačke nadbiskupije Josip Vraneković najpozdaniji je svjedok uzničkih dana zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca u Krašiću. Dočekao je njegov dolazak u kućni pritvor u krašićki župni dvor 5. prosinca 1951. i bio s njime sve do nadbiskupove smrti 10. veljače 1960. Rođen je g. 1921. u Maloj Rakovici u župi Samobor, a za svećenika je zaređen g. 1945, i to upravo po nadbiskupu Stepincu. Prvo mu je bila povjerena župa Noršić Sel, a zatim je imenovan kapelanom u Dekanovcu, pa u Nedelišću. U župu Presvetog Trojstva u Krašiću stigao je kao upravitelj g. 1950. a njezinim je župnikom postao g. 1954. U Krašiću je umro je 1964. u 43. godini.

Postulator dr. Juraj Batelja o njemu je zapisao: »Bijaše uzdanica zatočenog kardinala. Udba ga je ucjenjivala, prijetila mu, pratila ga 'u stopu', opterećivala nesnosnim i nepravednim porezima, pljenidbama svega što bi se zateklo u župnoj kući; dva puta su mu meci, ispaljeni u namjeri da ga se ubije, 'prohujali pokraj uha', i sam je obolio od raka, zaboravljao je sebe da bi olakšao život zatočenom i poniženom nadbiskupu. Vjerno je i savjesno bilježio kardinalove prosudbe dnevnoga života i povijesti, ti su dnevnički sačuvani u rukopisu u 5 svezaka i na 1086 stranica, uz kardinalova pisma najverniji svjedok svetosti i mučeništva blaženog Alojzija Stepinca.« ■

UZNIČKI DANI BL. KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA (4)

Brojne i široj javnosti nepoznate zgode iz svagdašnjeg života bl. kardinala Alojzija Stepinca u sužanjstvu u zagrebačkome istražnom zatvoru i kaznionici u Lepoglavi te u kućnome pritvoru u Krašiću svjedoče o njegovu duhovnom bogatstvu i svrstavaju ga u hrvatske velikane. Donosimo ih u ovome feljtonu kako ih je zabilježio sam nadbiskup u spisu »Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom« i onodobni krašički župnik Josip Vraneković u svojem »Dnevniku«.

Priredio: Stipan Bunjevac

Nadbiskup zagrebački Alojzije Stepinac i iz kućnoga pritvora u Krašiću čvrsto je i postojano svjedočio da će dobro pobijediti zlo. Tako je prema zapisu krašičkog župnika Josipa Vranekovića bodrio i nepravedno proganjane i osudivane svećenike, kao što je to bio slučaj sa župnikom Sakačem:

»Danas je u Jaski osuđen na mjesec dana zatvora Matija Sakač, upr. župe na Prekriju, da je tobože sakupljao doprinos u naravi za sebe. Međutim to je stvar dvojice, trojice pokvarenjaka - mjesnih partijaca. Sakač je vrlo nesebičan. Ljudi mu donijeli nešto kukuruza i vina. Pa to mu je sve od čega može živjeti. Stvarna krivnja njegova jest što je dobar i revan svećenik! Nemaju nade da bi ga privезali uz sebe, zato im po njihovim metodama ne preostaje nego da lupe po njemu. Preuzvišeni ga sokoli da se drži duševno čvrsto, makar je tijelo boležljivo i slabo.«

»Biskup ne smije varati«

Jugoslavenske su vlasti gotovo u svakoj prilici slale nadbiskupu uhođe, posebice ako je bila riječ o posjetu stranaca:

»Dolazi ovamo zastupnik radio Lugana g. Lohengrin Filipello. Prati ga ovamo predstavnik ureda za informacije - neki Dalmata - komunist, prostak! Dolazi tobože kao tumač, kada da na Uredu za informacije ne znaju da Preuzvišeni perfektno govori talijanski, a g. Filipello je to materinski jezik. Razgovarali su dva i pô sata. Prisustvovao sam cijelom razgovoru... Filipello je po zanimanju učitelj. Katolik je. Posvetio se radijslužbi. Dosta naobrazen. Fin - kulturni naprava ovom Dalmati koji se drsko i prosto ponosa. Čudim se sada sam sebi da ga tokom razgovora nisam odstranio iz sobe. Čemu je on tu? Tumača ne treba, kao nužni špijun nije se predstavio, kojim je pravom tu, da vrijeđa nadbiskup!

Švicarac pita Preuzvišenoga: 'Jeste li osuđeni kao svećenik ili kao krivac?' - 'Pitajte javnost', kaže Preuzvišeni. Dalmata predbacuje krivnju... prekrštavanje. Na to će mu Preuzvišeni: 'Dovedite mi jednoga koji je prisilno preveden u Katoličku Crkvu!' Ovaj dalje predbacuje pretenzije Vatikana, latinski jezik u liturgiji - niže obične fraze, i to drsko, nekulturno... a Preuzvišeni mirno prijeđe preko toga.«

Prema Vranekovićevu »Dnevniku«, nadbiskupu je posebnu radost pričinjavalo druženje s djecom:

»Svaki dan dolaze ovamo djeca iz susjedstva. Rado ih prima i s njima razgovara. Da ne budu to razgovori

'na suho' dijeli im bombone. Skaču po snijegu oko njega, igraju se, a on kad već iscrti sav 'govor' s njima ili čita ili meditira, dok mališani sekundiraju vikom... Talium est regnum coelorum (Takvima pripada kraljevsko nebesko, op. S. B.), znao bi on više puta reći... i zato ih je i volio. Jednom se dogodio mali 'incident'. Na dvorištu im reče neka idu u kuhinju jer časna sestra ima smokava. Bilo je tu četvero male djece i ovi mu lijepo odgovore: 'Ti nas varas.' - 'E, mislim si ja, biskup ne smije varati, i povedem ih u kuhinju. Rečem sestri neka im dade smokava.' 'No, jesam li vas prevario?' - 'Nisi!'... I ovakvim je eto momentima bio ispunjen život velikog ovog i svetog čovjeka!«

Za mališane je molio pomoći kad god mu se za to pružila prigoda, kao što je to bilo tijekom posjeta dr. Josepha B. Conciusa iz Amerike, ravnatelja glasovite Međunarodne organizacije za humanitarnu pomoći i razvitiak »CARE«:

»Concius pita Preuzvišenoga što bi trebalo, a ovaj mu odgovori: 'Ništa! Što imamo - zadovoljni smo. Ako možete poslati nešto odijela za siromašnu djecu, primam vrlo rado.'«

»Izvolite drugovi, konfiscirati!«

O nadbiskupovim krepostima i vrlinama govori i njegov odnos prema materijalnim dobrima, pa i onima obiteljskim:

»Šetali smo do raspela pred Krnežićima... Od ovog vrhunca kod raspela gleda posjede svog oca u Krašičkoj gori, Vrhovcu, Kamenarovi i - gleda na Karlovac, gdje mu je otac oporučno htio ostaviti prekrasnu dvokatnicu. 'Odrekao sam se baštine. Sve sam ostavio braći. I viđeo sam da je tako najbolje. S tog naslova nisam nikada kao nadbiskup pomogao rodbini. Imali su dosta - otac im je ostavio bogatu baštinu, neka rade, pa će i imati. A ja, ako sam kao nadbiskup imao velike prihode, ali bilo je i mnogo sirotinje koju nisam smio mimoći, a onda toliko potrebe Crkve - osobito štampa. A onda, uvjeren sam, kad su me osudili na onih 16 godina i konfiskaciju imovine, sigurno su dobro preispitali imam li što gdje u banci uloženo.

Ali nisu nigdje ama baš ništa našli... izvolite, drugovi, konfiscirati, ako imate što!«

Policijaska kontrola ljudi i informacija nije ipak mogla spriječiti nadbiskupa da i u kućnome pritvoru u Krašiću o svemu bude dobro obaviješten: od onemogućavanja učenika da pohađaju nedjeljnu misu, do Udbine agitacije među svećenicima da se učlane u tzv. svećenička udruženja«

Dr. Marić (Josip, predavač na Bosnolovnom fakultetu u Zagrebu, op. S. B.) doznao od Rittiga (dr. Svetozara, župnika zagrebačke župe sv. Marka, bliskog komunističkim vlastima, op. S. B.) da su vrhovi silno uznenimireni što je gotovo propala stvar oko CMD-a. Ljute se na Salisovu (Franje Salisa Seewisa, pomoćnog zagrebačkog biskupa, op. S. B.) okružnicu. Ispituju nije li inicijativa za nju došla iz Krašića. Zanimljivo je da akcija oko formiranja udruženja

»Molite se za moga nasljednika«

Vrlo je teško odgovoriti na pitanje: Tko je koga više volio, nadbiskup Stepinac djecu ili djeca nadbiskup?

sili kardinalom i tisuću puta zločincem - ne vjerujem u to...' Stoje to, stoje to tako' - kažem mu kad mi je to rekao onaj Brazilijanac, koji je jučer bio s msgr. Oddijem na primanje kod Tita!«

Ta je vijest, dakako, odmah privukla novinare u Krašić:

»Za vrijeme objeda dolazi gđica Fischer - dopisnik United Pressa. Pita: 'Hoćeće li ići u Rim?' - 'Ne! Jer bih morao tražiti dopuštenje vlasti, a to neću. A onda, tko mi garantira da bih se mogao vratiti natrag.'«

Ni jugoslavenskoj policiji nije izgledalo lako:

»Za vrijeme objeda Uzoriti je dosta uzbuden. Narod pomalo doznaže za tu stvar. - Veselje! Pojedinci iz župe dolaze i čestitaju. - Milicija i Udba pojačana. Boje se manifestacija.«

Ubrzo je stigla i službena vatikanska potvrda o imenovanju, ali je i njome bilo problema:

»Danas je Eminencija dobio iz Vatikana (poštom) kardinalski diplomu. Potpisao ju je kardinal Tisserant. Bila je upakirana u dvostruki poluplatneni omot. Na sredini je tako i toliko razderan da je i sama diploma malo (3 cm) poderana. Istog dana milicionar donese poziv izdan od Unutrašnjeg odsjeka u Jastrebarskom - adresiran na Eminenciju da 'službeno' pristupi na dan 6. III. Opć. narodni odbor u Krašiću...«

Pratio sam danas u 11 sati Eminenciju u Opć. narodni odbor. Tu je bio činovnik ministarstva - onaj isti koji mu je prošle godine došao zbraniti da dijeli sv. potvrdu - drug Boris. Zanima nas, rekao je isti, što je bilo u jučerašnjoj pošiljci iz Vatikana. - 'Pa znate što', kaže Eminencija. 'Bilo vam je u rukama. Ta još ste malo poverili list i diplomu.'«

I dok su se svećenstvo i vjerni puk iskreno radovali i slavili zbog tog imenovanja, nadbiskup je ostao smiren dajući svemu tome jednu potpuno drugu dimenziju, vlastitu samo duhovnim veličinama:

»Brojne sam čestitke primio i pri godom imenovanju nadbiskupom. Kao da su već onda čestitari slutili što me čeka. Te sam čestitke pohranio u Karmelu u Brezovici. Tu imadem i odijelo spremno za smrt... Ah, molite se već sada za moga nasljednika, da bude muž jake vjere, svetog života i neograničenog pouzdanja u Gospodina Boga!«

Takav odnos prema neprolaznim vrednotama, zbog čega je bl. Alojzije Stepinac »kompaš našem kršćanskom životu«, kako je to u predgovoru knjige Vranekovićeva »Dnevnika« napisao kardinal Josip Bozanić, nadbiskup je i propovijedao i živio u svakoj prigodi. O tome govorи i kратak susret u Krašiću:

»Iz Zorkovca stigao ovamo Amerikanac g. Jurak sa sinom. Preuzvišeni reče: 'Proglašili me zločincem. Ali na Božjem судu vidjet će se da imena ratnih zločinaca drukčije glase nego na narodnim sudovima.'«

Na rastanku kaže Preuzvišeni gosp. Juraku: 'Pazite i ostavite sinu za baštinu vjera. Što mu koriste milijuni ako vjeru izgubi! Naprotiv, ako mu ništa drugo ne ostavite, nego samo vjeru - bit će sretan!« ■

UZNIČKI DANI BL. KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA (5)

Brojne i široj javnosti nepoznate zgode iz svagdašnjeg života bl. kardinala Alojzija Stepinca u sužanjstvu u zagrebačkome istražnom zatvoru i kaznionici u Lepoglavi te u kućnome privoru u Krašiću svjedoče o njegovu duhovnom bogatstvu i svrstavaju ga u hrvatske velikane. Donosimo ih u ovome feljtonu kako ih je zabilježio sam nadbiskup u spisu: »Neka moja sjećanja iz borbe s komunizmom« i onodobni krašićki župnik Josip Vraneković u svojem »Dnevniku«.

Priredio: Stipan Bunjevac

— O krašićkom župniku Josipu Vranekoviću, koji se stjecajem povijesnih okolnosti našao u posve neočekivanoj i nesvakidašnjoj ulozi, najbolje govore njegove riječi koje je zapisao u svoj »Dnevnik«. One svjedoče da je bio iznimno savjestan, požrtvovan, revan i pobožan svećenik, do kraja vjeran zatočenom nadbiskupu Stepincu. Zato ga je uvijek potrebno imati na umu kada je riječ o nadbiskupovim uzničkim danima u Krašiću:

»Dr. Šercer preporučuje da Eminencija svaki dan šeće po 2 sata. Drugi dan to saopćim Eminenciji, spremim se da ga pratim na šetnju, a on će: 'A, svaki dan ne. Vi imate tolike svoje dužnosti, i ja ne mogu uzimati to na svoju savjest da svaki dan izlazimo. Uzet ću svoga tajnika Mrzljaka.' To mu je šogor, koga u šali zove 'svojim tajnikom'. (Stvarno sam opterećen poslom, i što ne dospijem po danu uraditi, moram često bdjeti do pola noći, pa i dulje. Dogodilo se da uopće nisam noću ni legao.) No smatram da mi je jedna od prvih dužnosti sada: briga za njegovo zdravlje. I zato često, skoro svaki dan izlazimo na šetnju.«

»Dajte mu hlače i cipele!«

Već je spomenuta nadbiskupova stalna skrb i suočavanje sa siromasima i potrebitima, ali potrebno ih je uvijek iznova spominjati jer su oni bili sastavni dio njegova života i djelovanja, o čemu govori mnoštvo primjera koje je zapisao Vraneković:

»Na Veliki petak pogorjelo je šest obitelji u Jezerinama. 'Posudite na Ordinarijatu nešto novca na račun onoga što su skupili u Americi da dade svakom unesrećenom po koju hiljadu.«

To mu, nažalost, nije bilo uvijek moguće, nego tek ponekad:

»Toliko bi želio pomoći sirotinji, ali nema odakle. Dobio je neki malidar i odmah obukao dvoje siromasne djece.«

No, i vlastita ga neimaština nije nikada uspjela zaustaviti u pomaganju običnih »malih« ljudi:

»Vidi na cesti malog učenika Josipa Barundića iz Hrženika. Istom je za Sve svete kupio 2 košulje. Mali je obučen u očev kaput, hlače stare i pokrpane - na nogama velike cipele - bez kape. Sažali mu se. Uzme svoj stari ogrtač, što ga je nosio 17 god., na mjestima već poderan, i da-de mi ga, neka bi č. s. još sutra sašila malome kaputić, ako je ikako moguće... Kod većere veselo reče predstojnici: 'Ako mu sestra to sutra sašije, odmah ću služiti sv. misu za vašu družbu... Dajte mu i hlače, a i cipele!' Dade mi francusku kapicu, što sam mu je za noć kupio: 'Neka je sestra malo suzi ili naokolo metne plastiku, pa neka mu i to bude...'«

Koliko je nadbiskup bio pod strogom policijskom paskom, može se razabrati iz brojnih Vranekovićevih zabilježaka. Tako je npr. samo u mjesecu svibnju 1953. zapisao: »Milicija zvala Tomu Stepinca iz Brezarića da im veli jer li Eminencija prelazi na šetnji dopuštenu granicu kretanja i

da li u crkvi štograd govoriti o politici?«

»Danas nas pratili milicionari na šetnji...«

»Novinari i stranci nikako ne smiju do Eminencije. Partija zabranila...«

»Presveti Trojstvo - glavno godišnje proštenje. Milicija blokirala župu i nikoga ne puštaju u Krašić. Ljudi su ogorčeni. Onemoguće im se vršiti zavjete. Ne puštaju u Krašić ni različitih prodavača...«

»Milicija i dalje brani pristup do Eminencije. 'Stepinac je ratni zločinac - krvnik i k njemu ne smijete. Ja sam vas upozorio, a ako budete išli, snositi ćete posljedice.' Ovim 'biranim' riječima dočekuje milicija svećenike, redovnice i civile.«

»Krvopija svećenički« iz Jaske

Međutim, vlasti su nekoliko puta pokušale i puno ozbiljnije zaprijetiti nadbiskupu Stepincu i župniku Vranekoviću:

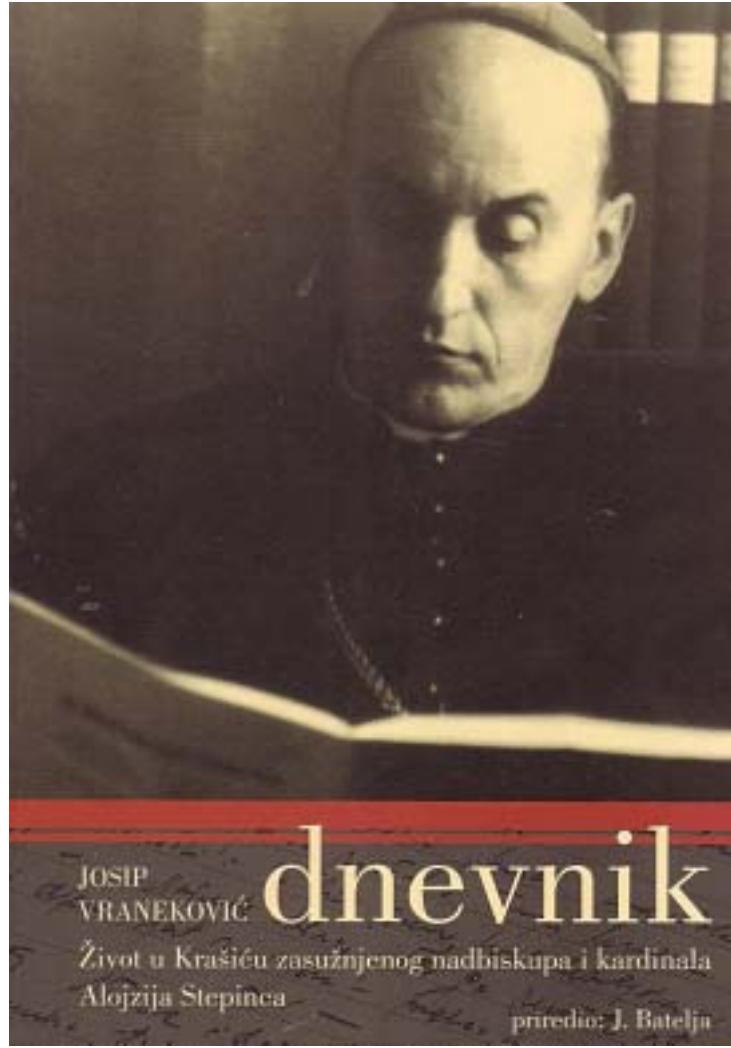
»Šire se glasovi da Udba i meni sprema jednako kao i Đuranu. Eminencija je kod većere zabrinut. Računa da bi mogli inscenirati napad na nas. Mene kao i Đurana odvesti, a njega isto odstraniti iz Krašića - to božje radi sigurnosti! Recite sestrama da na zgordan način to priopće ljudima. Neka svijet molit! Neka samo navaljuju. Najprije su biskupe. Sada istaknute svećenike. Samo moliti za milost ustrajnosti.«

A što se dogodilo župniku Josipu Đuranu može se vidjeti iz druge Vranekovićeve zabilješke od 9. rujna 1953: »Jučer u 5 sati poslije podne odvela Udba Durana iz Sv. Jane. Napali su ga već 6. IX. kad je ujutro izlazio iz crkve. Prvi je na nj navalio neki Car. Bacio u župnika paradajz. Narod je zaštitio svoga svećenika. Vjernici su čuvali župni dvor cijeli dan i cijelu noć. Drugi dan, 7. IX., sakupila se rulja većinom od Jaske i komunisti iz Slavetića i s batinama, kamenjem, a i pučalo se - udarali po narodu koji je čuvao svog svećenika. Župnik gleda iz kuće kako se ljudi u tučnjavi već ruše. Vidi se i krv. Banda navaljuje sve bliže. On se ne boji, ali žao mu je naroda. U to se dogodi i ovaj satanski potez. Tu se pojavi zloglasni šef Udbe - krvopija svećenički Drpić iz Jaske... On 'nemoćan' sve se više povlači prema župnom dvoru, a rulja za njim. Tako je to bilo inscenirano. Provale u župni dvor... Duran, da ne dođe vani do jačeg krvoprolaća - to je bio jedini motiv - pokori se da danas ode iz Sv. Jane. Drpić mu ponudi auto, odnosno primorja ga na to jer će onda nastati mir... Tako je organizirano - silom odstranjen jedan svećenik iz sredine svojih vjernika samo zato jer je bio svećenik na svome mjestu.«

»Tražim poništenje sramotne presude«

Župnik Vraneković je, očito, bio svjestan da je situacija bivala sve napetija i opasnija: »Za sutra crveni spremaju napad na župni stan: Eminenciju i mene. U najmanju ruku žele da me izbace iz crkve. Pokušao sam im: 'Iz Krašića samo mrav!' U kući sam sve uredio ako su-

Samostalna Hrvatska boli »crvene«

● Naslovica Vranekovićeve Dnevnika koji govori o Stepinčevim uzničkim danima od 4. prosinca 1951. do 31. prosinca 1953. u Krašiću

tra navale: Prozori iznutra otvoreni, a šalupe i preko dana zatvorene... Ako provale u kuću, ne reći ni jedne riječi, nego samo moliti...«

I komunistički dan »D« u Krašiću je došao, ali nažalost organizatora bez većeg učinka: »Nedjelja je. U crkvi želim imati sve prema rasporedu. Iza crkve pod lipom načinili su pozornicu. Puno je crvenila. Školska su djeca tu obligatno. Škola iz Pribića isto tako. Došli su pod zastavom. Na drvu je parola: Dolje papa! Svijet to gleda. Svi se zgadilo... Nekako u isto vrijeme počinje miting i kardinalova misa. Školske djece nema na poldanjici. Razumljivo: teror! Govornik Mikulić napada Eminenciju i mene. Dvojica samo viču za nas: dolje! To su dva nesretnika: Muić (Franjo, op. S. B.) i Smok (Stjepan, op. S. B.). Računali su: narod će izaći iz crkve, priključiti se pod lipom - i onda će početi. Prevarili su se... Navečer u 1/2 10 prolazi uz župni stan mala pijana grupa. Urlaju - tako bi čovjek morao označiti onu pijanu pjesmu. Jedan povič: 'Dolje Vatikan!' Inače, sve je prošlo preko svakog očekivanja - mirno! Nekoliko mi je ljudi reklo: 'Ako na vas navale, dogodit će se veliko zlo. Mi ćemo ustati na obranu, a onda, što Bog da!«

Nadbiskup Stepinac bio je već duže vrijeme ozbiljno bolestan i ta se vijest brzo proširila ne samo izvan Krašića nego i Hrvatske:

»O podne, eto uz ostale brzjavje i ovoga: 'Veseli me da ćete doći ovamo liječiti se, gdje je jedino moguće liječiti Vašu bolest. Pozdrav. Doviđenja. Ivan Meštrović.' Iz toga zaključujemo da su katolici Amerike pokrenuli i uredili to pitanje. 'Ja odavle ne idem. Išao

»Želio bih još jedanput proći cijelu nadbiskupiju - doći u svaku župu da vidim kako živi taj jedni narod poslije svih grozota i strahota.«

niku Franji Kuhariću, kasnijem zagrebačkom nadbiskupu i kardinalu: »Dolaze: o. Časlav, OFM, iz Samobora, Kuharić, Košta i Hrg. Ne daju se slomiti. Sudac za prekršaje rekao je u Samoboru: 'Kad bi svih svećenici bili kao Kuharić, nitko im ništa ne bi mogao.' To godi Eminenciju.«

Nije zgorega vidjeti i pomalo neuobičajenu nadbiskupovu analizu komunističke ideologije s motrišta Deset zapovijedi Božjih:

»Išao sam i uzeo sve zapovijedi Božje i crkvene. Oni ne priznaju ni jedne. Štoviše, grčevito ustaju protiv svih redom... Evo prva: 'Ja sam Gospodin...', a oni: 'Nema Boga, nema Krista, tako javno i u školi govore i pišu. Druga: 'Ne izusti imena...', a oni su inkarnirana blasfemija! Treća: 'Spomeni se...', a ovi to-like akcije poduzimaju upravo tih dana. Još su radi međunarodnog svijeta zadržali nedjelju kao dan odmora, ali i to bi dokinuli, samo da mogu! Četvrta: 'Poštuj oca i mater...', a ovi huškaju djecu protiv roditelja. Sjećam se kako je u SSSR-u neki otac obitelji dobro sakrio samo 100 kg pšenice, jer mu je to doista bilo potrebno, a vlast mu je sve uzmala. I sada to dijete od 10 godina prijavljuje oca vlastima, i ovaj bude strijeljan. Dijete je povoljeno kao uzor socijalističkog građanina!«

Peta: 'Ne ubij!' Koliko nevinih žrtava imaju na duši! Šesta: 'Ne sagrijesi bludno!' A šef države živi u javnom konkubinatu... Sedma: 'Ne ukradi!' Do čega god dođu, sve uzimaju. Ošma: 'Ne reci lažno svjedočanstvo...' Lažu i varaju na sve strane. Komunizam je inkarnirana laž! Deveta: 'Ne poželi žene bližnjega soga!', a eto Stambolić javno napali u skupštini da je uzeo ženu višeg partizanskog funkcionara. Deseta: 'Ne poželi nikakve stvari bližnjega svoga!' A ovi, kad bi samo mogli, sve bi oduzeli čovjeku i narodu - i poništili!«

Ne treba posebno isticati da je nadbiskup Stepinac i u danima krašićkog uzništva bio čovjek duboke molitve, što Vraneković još jednom potvrđuje u svojem odlomku:

»Rekao mi je da će odsada ranije poći na počinak, čak već u 1/2 9 sati. Preporučim mu neka u jutro ne ustaje tako rano. Ustaje u 3, a najkasnije u 1/2 4 ujutro. 'A, to neću' - kaže on. 'Ako izjutra ne izmolim običajne molitve, iskustvo mi govori da je često teško naći vrijeme preko dana. A eto tolike su nakane i potrebe i moram moliti.«

Jednako tako, njegova je ljubav prema povjerenoj mu mjesnoj Crkvi bila velika, izgarao je za nju cijelim svojim bićem do kraja života:

»Želio bih još jedanput proći cijelu nadbiskupiju - doći u svaku župu da vidim kako živi taj jedni narod poslije svih grozota i strahota.«

ZAVRŠETAK